

Heden: Historie

het historiestuk in hedendaagse tekenkunst

Het historiestuk is een kunsthistorisch genre in de schilderkunst. Het is een werk dat zijn motieven kiest uit een zogenaamde 'historie', een geschiedenis, ook wel: een vertelling. We kennen het met name uit de zeventiende eeuw: de schilderijen vanuit een bijbelse geschiedenis of van een gebeurtenis van nationaal belang. Maar eigenlijk gaat het historiestuk al veel verder terug, in ieder geval tot aan de Romeinse zuilen en triomfbogen die verhalen van veldslagen en politieke gebeurtenissen.

In deze tentoonstelling neemt het genre een hedendaagse vorm aan. In tekenwerk dat een zekere narratieve structuur lijkt te suggereren: historie die niet in de eerste plaats actueel historisch is maar vooral historie in de verbeelding scheidt. Historie, geschiedenis, bestaat behalve in grootse en meeslepende gebeurtenissen natuurlijk ook in persoonlijke en intieme gebeurtenissen: geschiedenis is nationaal of continentaal, én regionaal of individueel. De tentoonstelling toont deze beide aspecten van 'historie', alsmede de connotatie van 'historie' als de aanduiding van sec 'vertelling' of 'verhaal'.

De tentoonstelling ontstond vanuit het tekenen, een medium dat zich tegenwoordig in een hernieuwde belangstelling mag verheugen als autonome kunstvorm. Tekenend is een medium waarin de geschiedenis van het ontstaan van een werk meestal onverhuld zichtbaar blijft. Alle inscripties van gebeurtenissen laten hun sporen na in het werk, en in de directheid van de lijn en de beweging blijven ze vaak allemaal afzonderlijk zichtbaar op een meer kwetsbare drager: meestal papier. In deze zin is de tekening het historiestuk van het kunstwerk. Ook in de meer academische traditie is het tekenen te herkennen als documentatie van de ontstaansgeschiedenis van het kunstwerk. Denk aan de getekende voorstudies in de academische traditie van de negentiende eeuw: allerlei stappen in het ontstaan van een werk die zijn gedaan blijven in tekeningen 'gedocumenteerd'.

- Alsof - As if

Een werk van Ton Kruse.

In de ingang van de tentoonstellingsruimte is een speelhuisje gebouwd. Het is niet mogelijk de tentoonstellingsruimte te betreden door langs het huisje te gaan: bezoekers 'moeten' bukken en kruipen om dóór het huisje heen te gaan, naar de tentoonstellingsruimte.

Wanneer men bukt en door het deurtje het huisje inkruipt komt men in een ruimte van 'spel'. Er is een klein tafeltje met daarop een klein theeserviesje. Ernaast staat een klein stoeltje. Op de vloer ligt een klein vloerkleedje.

In de hoek van het kamertje zit een persoon, gekleed in een vossenpak. De persoon doet 'alsof' hij/zij thee zit te drinken.

De bezoeker kruipt door het kamertje, langs de meubeltjes, over het vloerkleedje, langs de 'vos' naar de achterdeur, en betreedt de tentoonstellingsruimte.

In de tentoonstellingsruimte staat centraal een publiekstribune. De tribune staat op 'poten': wat wil zeggen dat de onderste rij banken niet gemakkelijk te betreden is, maar 'te hoog' begint. Men kan er wel op komen om te gaan zitten, maar dan moet je wel klimmen.

De banken van de tribune lopen op en stoppen niet bij het plafond. Het plafond snijdt de tribune af: je kunt op de bovenste banken alleen zitten als je je bukt en je tussen de zitting en het plafond in wurmt. De bovenste rij banken is zo hoog tegen het plafond geplaatst dat je er helemaal niet op kunt zitten.

De werken die deel van de tentoonstelling uitmaken hangen aan de wanden van de tentoonstellingsruimte.

De volgende kunstenaars leveren werk:

- Rens Krikhaar

De tekeningen van Rens Krikhaar ontstaan in serie, verschillende werken bestaan als subtitels onder een hoofdtitel. Tekeningen als de hoofdstukken uit een boek, of momentopnamen in een geschiedenis. In de beelden die Rens sinds zijn afstuderen in 2009 maakt komt hij dicht bij de ontdekkingsreizen en zeeslagen van de zeventiende en achttiende eeuw. Een wereld waarin het 'terra incognita' nog bestaat, en waarin het niet-weten (incognita) ruimte laat voor de verbeelding.

Met stevige en zachte streken bouwt Rens, soms schetsachtig arcerend, donkere en avontuurlijke voorstellingen op met vaak een dramatisch clair-obscur. Het omslagpunt van de abstractie van lijn, beweging en toets naar figuratie blijft zichtbaar in schetsmatige vormen en bewegingen die behalve refereren aan zaken 'in de wereld' zich ook als patronen laten lezen.

- Ton Kruse

In 1998 begon ik aan een project dat de titel: 'Jongensboekenserie' draagt. Tot nu toe heeft dit tekenwerk opgeleverd dat voortkomt uit het plezier in tekenen en in de avontuurlijke en fantasievolle verhalen van de jongensboeken en verhalen uit mijn jeugd. De relatie tussen kinderen en dieren heeft hierin een bijzondere plaats. Wat mij betreft refereren deze mens-dier relaties aan de aard van de mens, aan zijn dierlijkheid, en aan het verlangen naar een onbaatzuchtige liefde in tegenstelling tot de werkelijkheid van de strijd om het bestaan en het recht van de sterkste. Het onberekenbare en het eigen ik van de mens transcenderende van het dier, dat wellicht vriendelijk oogt maar toch opeens gevaarlijk kan zijn, vond ik ook een relevante inhoud in dit beeld van de relatie tussen mens en dier in jongensboeken. Een relatie die derhalve op dubbelzinnige wijze idealen van liefde, trouw en vriendschap vertegenwoordigd tegelijk met het avontuur van het onberekenbare en van gevaar.

In de tekeningen wilde ik de suggestie wekken van een verhalende structuur, waardoor ieder werk een virtueel oneindig aantal (niet gerealiseerde) werken 'ervoor' en 'erna' heeft. Tegelijk is het mogelijk om ieder werk in de verbeelding met elkaar in een nog niet afgerond narratief concept te verbinden, terwijl ze in feite, als autonome werken zijn gemaakt zonder enig vooraf gevormd narratief concept. De suggestie van geschiedenis wekt het werk in zichzelf, en is niet zijn herkomst.

Interessant in het tekenen vind ik hoe lijnen die ik trek, bewegingen die ik maak, vormen en structuren die ontstaan in bepaalde constellaties 'lezen' (daarmee verwijs ik ook naar het lezen van de jongensboeken) als referenties naar zaken in 'de wereld': abstracte beeldelementen 'worden' dieren, kinderen, een plek, een verhaal. In die zin is iedere tekening in feite een Rorschachtest. Maar een Rorschachtest die iedereen tot op zekere hoogte gelijk verstaat. Ik

vind het boeiend hoe objectieve tekens in de verbeeldende perceptie tot wereld worden, en dat die wereld ook gedeeld wordt door zowel ikzelf als maker (en daarmee als eerste kijker) als door de verschillende opvolgende kijkers. Hiermee is, volgens mij, dat wat men vaak 'interpretatie' noemt van kunstwerken eerder 'verstaan' te noemen, omdat het minder strikt individueel en subjectief is dan het woord 'interpretatie' lijkt te suggereren.

- Nanda Runge

Nanda Runge maakt in haar gewassen inkttekeningen beeld van haar eigen geschiedenis. Op reis, zowel als thuis in haar atelier, maakt ze beeld van waar ze is. Het kijken en het tekenen worden in haar werk één. Wat ze ziet legt ze ter plekke vast in bewegingen en tonen.

Nanda's werk is daarmee in letterlijke zin een documentatie van haar geschiedenis: waar ze was, wat ze zag en hoe ze de penselen over het papier bewoog. Wat was wordt in het kijken naar haar werk actueel. De kijker wordt even wie Nanda was: ziet door en in het werk wat zij zag. In het volgen van de bewegingen, in het verbinden ervan tot vormen, ontdekt de kijker plekken op de wereld. Nanda's werk beleven is zo reizen naar de plekken van haar geschiedenis en deze tot je eigen maken.

De gevoeligheid van Nanda's werk is een poëzie van de vergankelijkheid, het vasthouden van wat voorbij is gegaan. Een functie die kunstwerken in hun algemeenheid hebben, en wat in Heidegger's concept van 'bewaring' is meegenomen, zet ze daarmee centraal: in het werk blijven een tijd en een plaats bestaan, en een manier van 'zijn', hoewel deze voorbij zijn gegaan.

- Margreet Bouman

Het tekenwerk van Margreet Bouman gaat op een andere manier over de persoonlijke geschiedenis. Niet de plaatsen waar men was, maar het eigen lichaam, en meer in het bijzonder: het eigen gezicht, zoals het was - zoals het werd beleefd. Tegelijk komt in het werk van Margreet een spanning tussen dit historische en het autonome van het werk naar voren. Want hoe is de band tussen het kijken naar het eigen gezicht daar en dan en het tekenen van wat men ziet? Hoe autonoom is het tekenen ten opzichte van dat wat je ziet: het kiezen van kleuren, het maken van bewegingen, de gebeurtenissen op het papier. Wat is gezien, wat is beleefd, wat is onwillekeurig gebeurd en wat is gekozen? De historiciteit van het onderwerp maakt Margreet Bouman hiermee tegelijk tot vraag en daarmee komt de vraag naar wie men is - door de tijd heen - mee. Ben je nog wie je was? Is je identiteit autonoom of staat die autonomie in net zo'n spanning als het werk van Margreet zelf: is je identiteit deels bepaald door willekeur en door tot die tijd en plek beperkte keuzes?

Ton Kruse

9 mei 2016

'As If' 16 juni 2016